

Cuprins

CE CRED

<i>Cuvânt-înainte</i>	9
1. Ce e aceea dezgustător?	13
2. Dacă nu rămâne decât unul.....	37
3. Arta fugii	72
4. Autoportretul aventurierului	91
5. Moartea, asemenea soarelui?.....	109

CE AM VĂZUT

1. SOS Creștini în Nigeria.....	139
2. Dreptate pentru kurzii!	155
3. În tranșeele războiului în Ucraina.....	169
4. Sfârșit de lume la Mogadiscio	183

5. Damnații din Bangladesh.....	197
6. Întoarcere în Lesbos	211
7. O ambuscadă în Libia.....	226
8. În Afganistan, cu ultimul Massoud.....	242

BERNARD-HENRI LÉVY

PE URMELE
CELOR FĂRĂ
NUME

Traducere de Nicolae Constantinescu

POLIROM
2022

Mi-a plăcut, în orașele eliberate, clipa în care încă plutește în aer mirosul murdar al luptelor, dar în care nu mai privești îngrijorat spre ultimul imobil, pe stânga, în susul străzii, în care nu-ți mai ascunzi sub haină, la Mosul, cruciulița creștină și în care omul, la Bujumbura, nu mai este un vânat pentru om.

Mi-a plăcut, la Sarajevo, să filmez femeile care reîncepeau să se machieze, profesorii să predea, studenții să studieze, cineaștii să filmeze, scriitorii să scrie.

Mi-a plăcut, la Benghazi, acea zi din august 2011, după căderea tiranului, când singurele focuri de armă care se auzeau erau cele trase de bucurie.

Îmi place, în cărțile de istorie, să încep istoria războaielor cu sfârșitul.

Îmi plac pacea Războiului de 100 de Ani, pacea Războiului de 30 de Ani, pacea de la Longjumeau și de la Saint-Germain dintre catolici și protestanți, pacea de la Praga și pacea de la Haga, pacea de la Vervins dintre Franța și Spania.

Îmi place pacea francezilor de la Verdun și a englezilor de pe râul Somme, cu căștile lor rotunde, aerul aproape visător și uniforma murdară de pământ uscat.

Îmi place pacea de pe fețele istovite ale grecilor antici, însângerați și goi, cu săbiile în teacă.

Îmi place acel moment din *Iliada* în care grecii și troienii se înțeleg ca, pentru a încheia războiul,

să aibă loc o singură luptă între Menelau și Paris: ostenit, Paris, vrăjit de Afrodita, se sustrage. Dar ce fericiți erau! Cum au ovaționat bătând din palme, aheii și troienii împreună, acel război care se oprea!

Îmi plac pacea lui Filocrate, între Atena și Macedonia, pacea de la Termopile, pacea din Peloponez.

Îmi place pacea de pe chipurile poezilor în pupilele cărora s-a stins strălucirea cumplită a epopeii, care reîncep să viseze la un sens de dat lumii și de oferit oamenilor.

Îmi place, după sfârșitul luptelor, sfârșitul lumii, sfârșitul a toate, fraternizarea soldaților obosiți, a generalilor sperați și împovărați, ca Pyrrhus, de regrete risipite și îmi place că se întâlnesc acolo, în câmp deschis, așezați la marginea unui ogor unde fumegă carcace.

Îmi place ca pacea să fie cel mai frumos cuvânt din toate limbile și să fie, în ebraică, unul dintre numele lui Dumnezeu.

Îmi place sărbătoarea păcii lui Hölderlin^{*}, „răsunând de ecouri calme și cerești”, cu al său „nor de bucurie”, cu ale sale „fructe coapte” și „cupe încoronate cu aur”.

Îmi place sărbătoarea Federației din 14 iulie 1790, când soarele Revoluției nu era pătat încă de sângele

* *Friedensfeier* (Sărbătoarea păcii), poem de Friedrich Hölderlin (1770-1843) (n.tr.).

Terorii și nu era nici stupefiantul, strălucitorul, dar cumplitul soare de la Austerlitz.

Și aproape că iubesc chiar și pacea evreilor de la hotelul Lutetia^{*}: acea pace de lacrimi și deznădejde, acea pace în care se descoperă că *el* nu se afla în convoiul de autobuze, că *ea* nu se va întoarce probabil niciodată și în care totuși supraviețuitorii se numără, naufragiații respiră și ceea ce a mai rămas din viață își recapătă cu timiditate drepturile. E o pace lugubră! Are gust de cenușă! E odios că nu-i este permis niciuneia dintre aceste ființe revenite la viață să spună că a văzut Gorgona! E insuportabil că copiii reîncep să se joace fără să tremure, că oamenii regăsesc calea cuvântului și că, *de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat*, se reia șirul zilelor! Dar nu poți să nu iubești și această pace.

În fond, nimic nu-mi place atât de mult ca pacifismul.

Cel adevărat.

Cel al lui Romain Rolland, al lui Stefan Zweig, al celor îndrăgostiți de civilizație, de vederi înalte, de speranță.

Și acest pacifism, acest pacifism blând, această sărbătorire a păcii din care Talmudul făcea o rugăciune

* Întoarcerea supraviețuitorilor evrei din lagărele naziste la centrul de primire care era hotelul Lutetia din Paris în 1945 (n.tr.).

pentru imperiu, pentru regat sau pentru republică, trebuie s-o spunem și s-o repetăm: nimic de pe scena spirituală, filosofică sau politică nu-l egalează; el îi condamnă la rușine și oprobriu pe cei ca Jünger, cu elogiile lor aduse soldatului german și sacrificiului său, pe cei ca Marinetti, cu violența lor de carton, și chiar pe suprarealiști, cu încăierările lor simulate și reale.

Iar despre pacifiștii care se revendică de la el n-am să spun niciodată îndeajuns cât sunt de mari: pacea lor este cea mai importantă dintre bătălii, cea mai eroică dintre cuceriri, cea mai visătoare dintre viziunile de viitor; căci această pace are ca liant, ca pilastru, ca piatră unghiulară spiritul omului și nimic altceva; iar acest spirit, proiectat în civilizație, în depășire transcendentă a națiunilor și a limbilor, în armonie imposibilă, paradoxală, strălucitoare, este – mi-ar plăcea să o pot arăta o dată pentru totdeauna – tot ce există mai frumos pe lume.

Numai că...

Există, știu, și războaie juste.

Și știu că există momente când sunt masacrați oameni fără apărare, când trebuie, din dragoste pentru pace și pentru pacifismul bun și adevărat, să accepți războiul.

Știu asta de la Sfântul Toma, de la Francisco de Vitoria și de la Sfântul Augustin, teoreticieni creștini

ai războiului legitim, adică ai războiului care, în loc să amplifice războiul, îl reduc.

Dar o știu și pentru că am auzit-o de la cei mai bătrâni decât mine, în legătură cu acel război din Spania, apoi cu acel război contra lui Hitler, care trebuia făcut.

Și o mai știu pentru că am trăit-o: odată ce s-a vorbit, s-a negociat, s-a încercat totul, odată ce ne-au turnat gogoși și și-au bătut joc de amabilii noștri diplomați, e nevoie să se pornească război: contra lui Milošević, ca să-i oprim războiul contra kosovarilor; contra lui Gaddafi, care amenința să înecă Benghazi în râuri de sânge; contra Statului Islamic, când ataca Erbilul și semăna moarte în Europa. Da, știu că se întâmplă ca Fiara să declare război Spiritului, barbaria, frumuseții lumii, și atunci nu există altă alegere decât să răspunzi la provocare și să le smulgi cu toate puterile coroana Heliogabalilor puțin la minte.

Nu-mi place că minunatul Giono care a scris *Husarul pe acoperiș*, acel model de dezinvoltură și de grație stendhaliană, acel prieten al curajului în fața flagelului, a coasei și a ororii morții anunțate pe timp de holeră, n-a avut aceste reflexe bune atunci când asupra Europei s-a abătut ciuma, cea adevărată, brună, și s-a aruncat în brațele puterii germane.

Nu-mi place că Giraudoux, când au început să debarce în Dulcea Franță cei mai umili dintre umili,

cei mai defavorizați dintre defavorizați, adică evreii din estul Europei, le-a declarat calm război și că nu se mai gândea deloc la război, ci la pacea fără condiții, la liniște, când Hitler se pregătea să debarce cu legiunile lui: atunci, s-a culcat; atunci, a scris și a pus în scenă acea cumplită – și pseudogreacă – piesă *Război cu Troia nu se face*, în care îl transforma pe marele Hector într-un fost combatant francez, münchenez înainte de vreme și a cărui „apologie a lașității și a păcii cu orice preț” avea să fie considerată de Claudel „respingătoare”.

Nu-mi place, firește, Céline, care se dădea curajos și temerar când se descria, după război, în fața lui Pierre Dumayet, ca pe un câine de sanie care dă alarma cu lătrăturile lui în privința pericolelor ce se apropie, dar care, în momentul celei mai mari primejdii, când Franța era un pustiu, a repetat întruna, cu o sadică înverșunare, că a alerta nu avea sens, că a rezista era absurd și că nu era altceva de făcut decât să se accepte legea armelor și a celui mai puternic.

Îl disprețuiesc pe Handke* pentru că și-a pus talentul în slujba Serbiei Mari și a purificării etnice.

* Peter Handke, scriitor, dramaturg, scenarist, realizator și traducător austriac, laureat al Premiului Nobel pentru literatură în anul 2019 (n.tr.).

Îl plâng pe Michel Onfray pentru că a dorit în 2015, cu scopul de a „salva pacea” și de „a-i calma pe tinerii soldați ai Statului Islamic din suburbiile noastre”, ca Franța să pactizeze cu Daesh.

Nu-mi place că există doar un cuvânt în limbile noastre pentru a numi păcile victorioase și păcile rușinoase, pacea din 8 mai 1945* și pacea de la Montoire**.

Toate acestea înseamnă și ele un pacifism.

Dar nu-i din același metal.

E plămădit dintr-un material mai moale, mai grosolan și mai josnic.

E alunecos, pe când celălalt era nobil; ranchiunos, pe când celălalt era generos; e fără vlagă, pe când Romain Rolland, Stefan Zweig erau curajoși; e orb, pe când ei erau lucizi.

E, la drept vorbind, exact contrariul celui dintâi.

Și detest acest al doilea pacifism, acest pacifism al perfidiei și al compromisului, îl detest la fel de mult pe cât îmi place celălalt și dezaprob belicismul, geamănul lui.

* Victoria aliaților asupra Germaniei naziste în cel de-al Doilea Război Mondial (n.tr.).

** Întrevederea de la Montoire (24 octombrie 1940) dintre mareșalul Pétain și Adolf Hitler, care a pus bazele unui dialog între puterea ocupantă și regimul de la Vichy (n.tr.).